

EGER

MEGYEI JOGÚ VÁROS

ÖNKORMÁNYZATA KÖZGYŰLÉSE

EGRI ÉRTÉKTÁR BIZOTTSÁGA

3300 EGER, DOBÓ TÉR 2

..... napirend

Előterjesztés „Fazola Henrik lakatosmester egri munkássága” Eger települési Értéktárba történő felvételéről

Tisztelt Bizottság!

Halászné Szilasi Ágota művészettörténész elkészítette a „Fazola Henrik lakatosmester egri munkássága” javaslatvételi dokumentációját (nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerint kulturális örökség).

Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképes dokumentációja és a javaslatvételi lap szabályos, a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvénynek megfelel. A megfelelést valószínűsítő dokumentum, a támogató, ajánló levél mellékelve, amelyek a javaslatához csatolt fényképek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozatokkal együtt képezik az Értéktárba javasolt dokumentáció részét. (1-5 melléklet)

A javaslatvétel rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása, kontextusba való helyezése:

Fasole, vagy magyarosan Fazola Henrik – a vasművesség európai képviselője, a hazai vaskohászat úttörője 1730 táján a délnémet Würzburg városában született. Családneve olaszosan hangzik, de ez olasz származását nem támasztja alá. Az 1757-ben gróf Barkóczy Ferenc püspök meghívására Egerbe áttelepült mester népes családjából senki sem használta az olasz nyelvet. 10 évvel később öccse, Lénárd is Egerbe költözött. A vasművesség Európa szerte a 18. század közepén a barokk és rokokó formák térhódítása során lendült fel. A főúri kastélyépítkezés adott indítást a vasművesség fejlődésének, amely elsősorban a kapu és rácsozat építést virágoztatta fel. Henrik mesterségét tekintve lakatos, de szakmáját valóságos iparművészetté fejlesztette. Gróf Barkóczy Ferenc püspök nagyvonalú építkezéseinek köszönhetően több éven keresztül számos művészi kivített igénylő munkával látta el a mestert, aki ezeket kifogástalanul teljesítette. *Fazola Henrik európai hírű, legtökéletesebb művei a vármegyeháza részére készültek, így egri munkásságát ezen alkotásaira fókuszáljuk.* A javaslatvételi és alátámasztó mellékletekben ezek részletesen bemutatásra kerülnek, itt csak felsoroljuk őket: a mai Kossuth Lajos utcai épület *homlokzati főkapujának félköríves ablakrácsa* (ma vakrács), továbbá az annak földszintjén található *két belső folyosót záró művészi kivitelű folyosórács*, az ún. *címeres kapu*, illetve a *szőlőfürtös kapu*. A két remekművű kovácsolt kapu teljesen önálló kompozíciót alkot. Mindkét vaskapu előlről és hátulról egyaránt kidolgozott. Ez az egyformaság azonban csak látszólagos, mert nincs rajtuk egyetlen részforma sem, melyek gépiesen ismétlődnének. A

hazai művészettörténet több szép rokokó vasrácsot tart számon, de egy sincs közöttük, amelyik megközelítené az egeri vármegyeháza Fazola Henrik által készített kapuinak művészi megformálást és kivitelezését.

Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

Fazola Henrik egeri munkássága meghatározó és nélkülözhetetlen része a város iparművészeti múltjának és kulturális örökségének. Mivel a művészt nem csupán Eger, hanem Magyarország és Közép-Európa rokokó vasművességének legkiemelkedőbb mesterei között tartjuk számon, itteni munkásságának az Eger Települési Értéktárba történő felvétele mindenképpen indokolható.

Kérem a Tisztelt Bizottságot, hogy a „Fazola Henrik lakatosmester egeri munkássága” című javaslattételt saját hatáskörben eljárva fogadja el és az Egeri Értéktár nemzeti értékei közé vegye fel.

Eger, 2019. május 31.

Bátori István
elnök

Határozati javaslat:

Eger megyei Jogú Város Közgyűlése értéktár Bizottsága a Közgyűlés által átruházott hatáskörében eljárva dönt a „Fazola Henrik lakatosmester egeri munkássága” javaslattétel helyi nemzeti értéként az Egeri értéktárba történő felvételéről.

Felelős: Bátori István

Egeri Értéktár Bizottság elnöke

Határidő: 2019. december 31.

Javaslat
„Fazola Henrik lakatosmester egri munkássága”
(nemzeti érték megnevezése)
„Egri települési értéktárba” történő felvételéhez

Készítette:
H. Szilasi Ágota művészettörténész (név)

(aláírás)
Eger, 2019.05.27.

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:

H. Szilasi Ágota művészettörténész.

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: H. Szilasi Ágota művészettörténész

Levelezési cím: 3300. Eger, Pacsirta út 33. 1/3.

Telefonszám: 30/22-08-110

E-mail cím: szilasi.agota@gmail.com

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: **Fazola Henrik lakatosmester egri munkássága**

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☒ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye: Eger

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

☒ települési	☐ tájegységi	☐ megyei	☐ külhoni
magyarság |
|--|-------------------------------------|---------------------------------|---|

5. A nemzeti érték rövid szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

Fazola Henrik egri munkásságának európai hírű legtökéletesebb alkotásai a vármegyeháza épülete homlokzati főkapujának félköríves ablakrácsa, valamint annak földszintjén található két belső folyosót záró művészi kivitelű folyosórács, az ún. címeres kapu, illetve a szőlőfürtös kapu. A két remekművű kovácsolt kapu teljesen önálló kompozíciót alkot. A címeres kapu formatervezése lényegesen erőteljesebb, ornamentális elemei egyenletesebb ritmusúak, míg a szőlőskapu sokkal gyöngédebb rajzolatú. Mindkét vaskapu előlről és hátulról egyaránt kidolgozott. Az egyformaság azonban csak látszólagos, mert nincs rajtuk egyetlen ismétlődő részforma sem. A hazai művészettörténet több szép rokokó vasrácsot tart számon, de egy sincs közöttük, amelyik megközelítené az egri vármegyeháza Fazola Henrik által készített kapuinak művészi megformálást.

6. **Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:** Fazola Henrik munkássága meghatározó és nélkülözhetetlen része Eger iparművészeti múltjának és kulturális örökségének. De nem csak Eger, hanem Magyarország és Közép-Európa rokokó vasművességének legkiemelkedőbb mesterei között tartjuk számon.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok):

- Fazola Henrik egri munkásságáról több tanulmány, cikk és könyv jelent meg. Ezek közül néhány:
 DERCSÉNYI Dezső – VOIT Pál: *Heves Megye Műemlékei II*. Budapest Akadémiai Kiadó, 1972. 176–180.
 CSIFFÁRY Gergely – PORKOLÁB László: *Fazolák Würzburgtól Diósgyőrig*. Miskolc, 1999. 7–38.
 KRISTON Béla: *A megszállott*. (regény) Budapest, 1983.
 LUDÁNYI Gabriella: *Barkóczy püspök és a Megyeháza*. In. RENN Oszkár (szerk.): *Egri séták nem csak egrieknek 2007–2013*. IV. kötet 33–50.
 OBERSCHALL Magda: *Az egri Vármegyeház kovácsolt vaskapui és helyük a hazai és európai vasművészetben*. Archeológiai Értesítő 1929. 43. 223–237.
 SOÓS Imre: *Fazola Henrik és Lénárd egri vasművesek*. Művészettörténeti Értesítő 1955. 29–46.
 SUGÁR István: *Fazola Henrik és Lénárd*. Hevesi Szemle 1979. 34–40.
 SZMRECSÁNYI Miklós: *Gróf Barkóczy Ferenc egri püspök (1710–1765), a barokk-rokoko korszak mecénása*. Magyar Művészet 1932. VIII. évf. 7–8. 220–252.
 SZMRECSÁNYI Miklós: *Eger művészetéről. Tanulmányok és jegyzetek a hazai barokk történetéhez*. Sajtó alá rendezte: Kapossy János és Radisics Elemér, Stephaneum Nyomda Rt. Budapest, 1937
 VOIT Pál: *Fazola Henrik*. In: DERCSÉNYI Dezső – VOIT Pál: *Heves Megye Műemlékei I. Mesterek adattára*. Budapest Akadémiai Kiadó, 1969. 323.
 LENGYEL László: *A barokk Eger és Heves megye*. Eger Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala, Közép Európa barokk éve 1992–93.
 NAGY József: *Eger története*. Budapest, Gondolat Kiadó 1978.
 PEREHÁZI Károly: *Kovácsoltvas-művészet Magyarországon*. Budapest, Corvina Kiadó 1982.
 PÉCSI István: *Ódon házak hajdan volt egriek*. Budapest, Panoráma 1986.
 WELLNER István: *Eger*. Budapest, Panoráma kiadó 1981.
http://www.egrihir.hu/megyen_innen/eger/apuci_ki_ez_a_szobot/21686
http://vaskultura.atw.hu/fa_zo_la_csa_lad.htm
<http://cultura-victoria.blogspot.hu/2014/07/fazola-henrik-munkassaga-es-eger.html>

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe: -

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális dokumentációja
2. A Htv. 1.§. (1) bekezdés/m pontjának megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek
3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

Támogató nyilatkozat

Fazola Henrik Barkóczy Ferenc püspök meghívására a 18. század közepén fiatalon, 28 évesen érkezett Eger városába, ám már ekkor is komoly szaktekintélynek számított. Első munkái, amelyek egyúttal meghozták számára a hírnevet, a megyeháza díszkapui, illetve a főkapu fölötti félköríves díszítmény voltak. Ő készítette az érseki palota kovácsoltvas erkélyét is. Ám számos egyéb munkája is fennmaradt, ezeket azonban testvérével, Fazola Lénárttal közösen készítette. Az Érsekkert díszkapuiról, illetve az Érseki Palota főkapujáról van szó.

Nevéhez fűződik a diósgyőri vasgyár, a Miskolc-ómassai vasolvasztó létesítése.

Fazola Henrik egri tartózkodása során maradandót alkotott, művei hozzájárultak Eger hírnevének megalapozásához, illetve előkelő helyet foglalnak el a város épített örökségének gazdag tárházában.

Fazola Henrik művészetét, illetve műalkotásait feltétlenül javaslom a helyi értéktárba felvenni.

Eger, 2019. június 26.

dr. Löffler Erzsébet

történész

2012. évi XXX. törvény a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról
A Htv. 1.§ (1) bekezdés/m pontjának való megfelelést valószínűsítő
dokumentum

*(nemzeti érték: magyar alkotótevékenységhez, termelési kultúrához, tudáshoz,
hagyományokhoz, tájhoz és élővilághoz kapcsolódó, nemzetünk történelme,
valamint a közelmúlt során felhalmozott és megőrzött minden szellemi és
anyagi, természeti, közösségi érték, vagy termék)*

Fazola Henrik lakatosmester egri munkássága

Fasole, vagy magyarosan Fazola Henrik – a vasművesség európai képviselője, a hazai vaskohászat úttörője – 1730 táján (a pontos dátumot nem ismerjük) a délnémet Würzburg városában született. Családneve olaszosan hangzik, de ez olasz származását nem támasztja alá. Az 1757-ben Egerbe áttelepült népes családjából senki sem használta az olasz nyelvet. A vasművesség Európa szerte a 18. század közepén a barokk és rokokó formák térhódítása során lendült fel. A főúri kastélyépítkezés adott indítást a vasművesség fejlődésének, amely elsősorban a kapu és rácsozat építést virágoztatta fel. Amíg az előző évszázad vasművességét főleg az ajtófogó, a zár és kopogtató készítés jellemezte, addig a 18. században már a kastélyok kertjét záró kapuszárnyak, a paloták erkélyét, homlokzatát díszítő rácsozatok, ablakrácsok, ablakkosarak, lépcsőkorlátok jelentik a díszítő vasművesség új irányát. Fontos technikai újítást jelentettek még a szélesen kiterjeszkedő méretek és nagy felületek, illetve az eddig alkalmazott hengeres vasrudak helyett négyszögű rudakat használnak, melyeket a mesterek ekkor már többnyire a vaskészítő hámorokból készen kapnak. A díszítő elemek is megváltoztak: a figurális díszek korábban elvont geometriai formák voltak, most viszont szívesen alkalmazzák az élethű növényi és állati alakokat, a virágokat, leveleket, indákat és kagylókat. A délnémet barokk vasművesség egyik központja Würzburg városa volt, ahol Oegg János György volt a vaskovács művészet legjelentősebb mestere. Valószínűleg itt nyerte kiképzését a később gróf Barkóczy Ferenc egri püspök meghívására Egerbe érkező és letelepedő *Heinrich Fassola vasműves és órakészítő*, valamint a tíz és múlva Egerbe áttelepülő öccse, Lénárd. Henrik mesterségét tekintve lakatos, de szakmáját valószínűleg iparművészetté fejlesztette. Az egri püspök nagy örömmel fogadta a würzburgból érkező lakatos és órásmestert, aki nagyvonalú építkezéseinek köszönhetően több éven keresztül számos művészi kivitel igénylő munkával is ellátta. Műhelyének forgalmát és megrendeléseinek nagyságát hűen tükrözik a püspökség levéltárában fennmaradt elszámolásai és számlái. A mester első számottevő munkái a később lebontásra került felsőtárkányi fényűző püspöki nyaraló – a Fuorcontrasti (viszályoktól távoli) kastély – és az ugyanitt romokban fennmaradt nazarénus kolostor, valamint a harsányi püspöki kastély részére készültek.

Barkóczy püspök Heves és Külső-Szolnok egyesített megyék főispánjaként – saját telkén az ő elgondolása szerint – megépítteti a hivatali működés számára készült vármegyeházát, ezen kívül az egyemeletes egri püspöki rezidenciára második emeletet is húzatott. ***Fazola Henrik európai híri, legtökéletesebb művei a vármegyeháza részére készültek, így egri munkásságát ezen alkotásaira fókuszáljuk.*** Az alábbiakban bemutatjuk a mester vármegyeházi munkáit: a mai Kossuth Lajos utcai épület *homlokzati főkapujának félköríves ablakrácsát* (ma vakrács), valamint annak földszintjén található *két belső folyosót záró művészi kivitelű folyosórácsot*, azaz az ún. *címeres kaput*, illetve a *szőlőfürtös kaput*. (A jobboldali, a címeres kapu eredetileg a második emeleti folyosó lezárására szolgált, jelenlegi helyére csak később került.)

A kovácsoltvas kapukat a folyosó két oldalfalához, az ajtószárnyak felső keretét alkotó, hullámosan felhajló párkányrúd rögzíti. Ezeken túlmenően a hajdani vármegyei levéltár számára – amely jelenleg a Heves Megyei Önkormányzat közigazgatási szakkönyvtára – két vastáblás ajtót készített akantuszleveses pántokkal és művészi kivitelű zárral, valamint a belső helyiség ajtaját díszítő finom fonalú barokk levéldísz is az ő munkája.

Az épület homlokzati főkapujának félköríves vasrácsának közepén az Igazság (Justitia) nőalakjának bekötött szemű aranyozott szobrocskája áll, kezében kétkarú mérleggel és kivont

karddal. Az Istenasszony vázaalakú törzsön áll, felette a bimbós, leveles ágak lugasként összefonódó csoportjából a lilium szára és kelyhe emelkedik ki. Jelképi megfogalmazásában kifejezi a vármegyeháza közjogi jelentőségét, az élet és halál feletti uralmat. A gazdagon szétáradó lombozatból baloldalon a Hit keresztet, jobbról pedig a Remény horgonyt tartó szimbolikus alakjának tüzi-aranyozott szobrocskáit láthatjuk. Fazola itt végzett munkái közül kiemelkedik a földszinten található két folyosózáró vasrács. *A jobboldali ún. címeres kapu*, mint azt fentebb jeleztük, korábban nem itt volt felállítva. Az egy-egy pillértagból nyíló kapu két ajtószárnyán lábazati merevítő övek vannak, melyek középen találkoznak. Ez az elem a szőlőfürtös rácskapunál hiányzik. A pillértagokon rokokó vázából kiinduló virágos akantuszinda fut föl a kapu szemöldökvasáig. Felső részét ellentétesen egymásba kapcsolódó C alakú áttört szélű levelek, csigák, akantuszok, szertelenül csavarodó szártagok alkotják. Közepére a magyar országcímert helyezte a művész, zárt barokk koronával. Balról Heves vármegye címere látható, a plasztikus fél lábbon álló golyával, csőrében kígyót tartva. A jobbról látható címerkehelyet Fazola eredetileg üresen hagyta, s csak 1896 körül illesztették ide az építető gróf Barkóczy Ferenc címerét. A kapualj *bal oldali oldalfolyosóját a mester híres szőlőfürtös kapuja* zárja le. Itt a kapuszárnyak fölötti részben látható három szépen megmunkált szőlőfürt a megye magas szintű szőlőkultúráját hivatott szimbolizálni. A tördelt szélű levelek dúsan lombosodnak a hajlongó indákkal, virágkelyhekkel és bimbókkal szerves egységet alkotva. A két remekművű kovácsolt kapu teljesen önálló kompozíciót alkot. A címeres kapu formatervezése lényegesen erőteljesebb, ornamentális elemei egyenletesebb ritmusúak, míg a szőlőskapu sokkal gyöngédebb rajzolatú, a feltörekvő, s levélcsomókkal élénkített vékony szárakból a közepén bontakozik szét a sűrű lombozat. Mindkét vaskapu előlről és hátulról egyaránt kidolgozott. Ez az egyformaság azonban csak látszólagos, mert nincs rajtuk egyetlen részforma sem, melyek gépiesen ismétlődnének.

A hazai művészettörténet több szép rokokó vasrácsot tart számon, de egy sincs közöttük, amelyik megközelítené az egi vármegyeháza Fazola Henrik által készített kapuinak művészi megformálását. Ezek az 1758–1761 közötti években készültek, melyek ellenértékeként 3381 forint fizetséget kapott. (Elismertségét az is jól mutatja, hogy Heves megye alispánjának egész évi fizetsége ekkor 600 forint, a főispáné pedig 1500 forint volt.) Fazola már első munkáival megnyerte azokat a lehetséges megrendelőket (püspök főispánt, vármegyét, a káptalan tagjait, a szerzetesrendházak főnökeit, stb.), akik megfelelő jövedelem birtokában otthonaikat reprezentatív alkotásokkal vehették körül. 1761 után, Eszterházy Károly püspöksége kezdetétől azonban sem a megyétől, sem a püspökségtől nem kapott többé olyan nagyobb szabású megrendelést, amely művészi szárnyalását a tehetségéhez méltóan érvényre juttathatta volna. Kissé háttérbe szorulva ezért nagyobb tömegben készít mesterségbeli munkákat, zárat, kulcsokat, ajtót, ablakot vasal, a szakmájába vágó javításokat végez. *Fentieket követően terelődött figyelme a hegyek mélyén rejlő kincsek, különösen a vaskincsek felkutatása, kiaknázása felé, s vált a hazai vaskohászat úttörőjévé.*

Itt jegyezzük meg, hogy 1768-ban Egerbe hívja testvérét Lénárdot, aki három évtizeden keresztül dolgozott a városban. Lakatosmestersége lényegesen szélesebb körre terjedt ki, mint a bátyjáé, alkotásaival nem csak Egerben, hanem megyeszerte, főleg a templomokban találkozhatunk. 1765 táján született meg benne a gondolat, hogy vasgyárat fog létesíteni, de ebbéli munkássága nem tárgya jelen előterjesztésnek. 1779. április 30-án 49 éves korában halt meg. Földi maradványait a hámosi temetőben helyezték örök nyugalomra.

H. Szilasi Ágota
művészettörténész

453
578

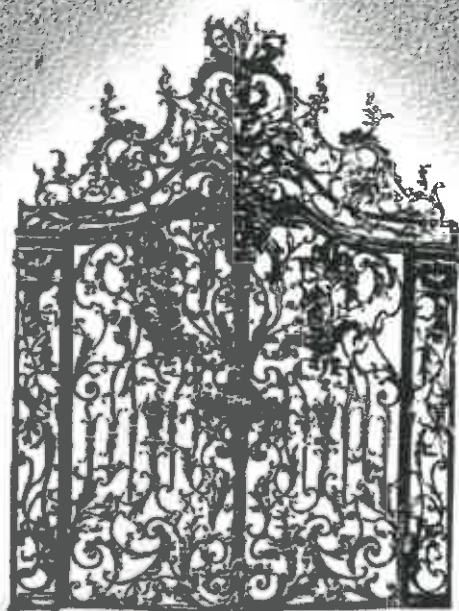
SÓÓS IMRE

FAZOLA HENRIK ÉS LÉNÁRD
EGRI VASMŰVESEK

KÖNYVTÁRSZÁM: 453/578

Tanulmányok
Diósgyőr
történetéhez
6.

Csiffáry Gergely–Porkoláb László

Fazolák
Würzburgtól
Diósgyőrig

Nyilatkozat fotók felhasználásáról

Alulírott, Tózsér Istvánné, mint a Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár igazgatója kijelentem, hogy a „Fazola Henrik lakatosmester egri munkássága” című javaslatával fotóit és a könyvek címlapjait a könyvtár munkatársai készítették és szkennelték, a régi archív fotókkal az intézmény rendelkezik és felajánlja a használatot térítésmentesen az Egri Értéktár számára.

Eger, 2019. május 24.

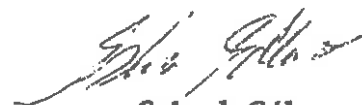
Tózsér Istvánné

igazgató

Nyilatkozat fotók felhasználásáról

Alulírott, Szinok Gábor az Egeri Dobó István Vármúzeum munkatársa kijelentem, hogy a Megyeháza oldalfolyosóinak Fazola Henrik által készített művészi vaskapuit ábrázoló fotók saját készítésűek, szerzői jogukkal én rendelkezem. Ezeket a fotókat térítésmentesen felajánlom „A Fazola Henrik lakatosmester egri munkássága” javaslattétel részére, az Egeri Értéktár számára.

Eger, 2019. május 20.

Szinok Gábor

múzeumi fotóművész

Fotómelléklet
„Fazola Henrik lakatosmester egri munkássága”
(nemzeti érték megnevezése)
„Egri települési értéktárba” történő felvételéhez

